

витком агропромислового комплексу із активним застосуванням рушійних сил ринкової економіки - ініціативи кожного господарського суб'єкта.

Перспективи дослідження ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств мають спрямовуватися у напрямі включення у поле впливу комплексу чинників, які активно впливають на результативність аграрної сфери економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://who-is-who.com.ua>.
2. Мартиненко В.Ф. Земля як інвестиційний ресурс у системі суспільного розвитку// Демократичне врядування: наук. вісник Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України – Вип 3. – Львів: ЛРІДУ НАДУ – 2009. – Електронний ресурс: Режим доступу: <http://www.lvivacademy.com>.
3. Аганбегян А. Кризис: беда и шанс для России. Електронний ресурс. Режим доступу: www.akniga.ru.
4. Мартиненко В.Ф. Державне управління інвестиційним процесом в Україні: Навч. посіб.-К.: НАДУ, 2008. – 300 с.
5. Земельний вісник України. - Електронний ресурс: Режим доступу: <http://www.zemnews.com.ua>.
6. Соціально-економічне становище України за січень–червень 2010 року. Повідомлення Державного комітету статистики України.Електронний ресурс: Режим доступу:
7. Вікіпедія. Електронний ресурс: Режим доступу: www.wikipedia.org.
8. Ладичук Д.О., Пічура В.І. Бази даних геоінформаційних систем – Херсон: Вид-во ХДУ, 2006. - 68 с.

УДК 338.436:633.18

ПОТОЧНА КОН'ЮНКТУРА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ РИСУ І РИНКУ ПРОДУКТІВ ЙОГО ПЕРЕРОБКИ В УКРАЇНІ

Дудченко В.В. – к. с.-г. н.,

Дяченко К.С. – н. с.,

Чекамова О.І. – н. с., Інститут рису НААН України;

Морозов Р.В. – к. е. н., ННЦ "Інститут аграрної економіки" НААН України

Постановка проблеми. Удосконалення аграрного ринку зони Степу повинно тісно узгоджуватися з потребами ринку і великих міст та експортно-імпортною діяльністю. Ключовою основою цього процесу має стати зерновий ринок і ринок продуктів його переробки. Він є одним із найбільш великих сегментів загального аграрного ринку України [2, с. 905]. Відомо, що ринок є головним чинником регулювання взаємовідносин між виробником сільськогосподарської продукції і споживачем продовольчих товарів. Дослідження умов функціонування ринку продукції рисівництва спрямовано на ефективне використання наукових досягнень з ме-

тою подальшого підвищення економічної ефективності галузевої діяльності, зміцнення виробничого потенціалу, забезпечення населення країни високоякісною, екологічно чистою рисовою крупою в необхідній кількості і з високими якісними показниками.

Стан вивчення проблеми. Інститутом рису НААН України на основі узагальнення майже 40-річного досвіду рисосіяння, зроблено вагомий внесок у дослідження економічних проблем розвитку вітчизняного рисівництва. Водночас недостатньо досліджені економічні аспекти ефективного функціонування галузі рисівництва в частині переробки та збуту сільськогосподарської продукції. Тому виникає необхідність комплексного дослідження питань функціонування ринку рису і ринку продуктів його переробки.

Завдання і методика досліджень. Головним завданням статті є проведення аналізу функціонування ринку рису і ринку продуктів його переробки. Слід додати, що цей ринок являє собою складну економічну систему і це потрібно враховувати, особливо в частині виробництва, переробки та збуту продукції рисівництва.

Результати досліджень. В останні роки рис як цінна круп'яна культура складає значну частку у харчовому балансі населення України. Щорічне споживання цього продукту коливається від 180 тис. т до 200 тис. т і надалі має стійку тенденцію до збільшення.

Пропозиція продукції рисівництва. Нині вітчизняне рисівництво неспроможне повністю задовольнити попит внутрішнього ринку. Власне виробництво продукції рисівництва не покриває потреб споживання, тому значна частка цієї продукції імпортується. Зауважимо, що в Україну ввозяться як такі види рису, які не виробляються в Україні і не конкурують з вітчизняною продукцією, так і такі види рису, що конкурують на ринку з вітчизняною продукцією рисівництва. Розглянемо пропорції обсягу імпорту рисової крупи та її власного виробництва.

У результаті здійснення заходів по інтенсифікації виробництва, впровадженню нових сортів і прогресивних технологій динаміка показників виробництва зерна рису останніх років набула позитивної тенденції (табл. 1). Власне виробництво галузевої продукції має тенденцію до зростання як за рахунок підвищення врожайності рису, так і за рахунок розширення посівних площ. Доведено, що розширення площі ріллі доцільно здійснювати за рахунок більш повного використання побудованих, але не використаних рисових зрошувальних систем.

У загальному обсязі вітчизняного виробництва рису-сирцю частина виробленого продукту (7,5-8,0 тис. т щорічно) використовується у вигляді насіння (табл. 1). Встановлено, що згідно з науково обґрунтованими нормами для успішного сортооновлення частка посівних площ базового насіння (еліта) серед загальної площі посіву не повинна бути меншою за 10 %. Потреба в насінні розраховується, виходячи з норми 0,3 т/га, вихід крупи рисової з рису-сирцю становить 55 % згідно ДСТУ 4965:2008 "Рис. Технічні умови" [4].

Таблиця 1 – Розрахунок обсягів виробництва рисової крупи в Україні *1

Показник	Рік					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011*2
Виробництво рису-сирцю, тис. т	99,5	108,0	100,8	142,9	147,9	151,6
Потреба в насінні, тис. т	6,3	5,9	7,4	8,6	8,3	8,4
Виробництво крупи рисової, тис. т	51,2	56,1	51,4	73,9	76,8	78,8

*1 За даними Інституту рису НААН України.

*2 Попередні (прогнозні) дані.

З огляду на це можна стверджувати, що протягом останніх років в Україні спостерігається тенденція до збільшення обсягів виробництва рисової крупи. Так, за період 2006-2010 рр. в Україні суттєво зросли обсяги виробництва рису-сирцю та рисової крупи (виробництво рисової крупи збільшилось з 51,2 тис. т до 76,8 тис. т).

Імпорт рису здійснюється за позиціями товарної номенклатури Митного тарифу України (за кодами Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД) [5]). Рис класифікується за кодом 1006 і імпортується за такими категоріями: 1006100000 – рис у плівці; 1006200000 – рис лущений (коричневий); 1006300000 – рис напівобрушений або повністю обрушений, полірований чи неполірований, або глазуrowаний чи неглазуrowаний; 1006400000 – рис битий (табл. 2).

Рис у плівці – це рис-сирець, під цим кодом номенклатури завозиться насіння рису для посіву в Україні і в якості продукту споживання не використовується. Рис коричневий в Україні не вирощується, займає свою нішу на ринку продукції рисівництва та не конкурує з вітчизняною продукцією. Основний обсяг рису, що ввозиться – це рис напівобрушений та обрушений, а також битий рис. Битий рис має нижчу ціну і використовується для виготовлення рисової муки і в такому вигляді використовується як інгредієнт в різних продуктах харчування. Рис напівобрушений і обрушений реалізується загалом у вигляді рисової крупи.

Таблиця 2 – Обсяги імпорту рису за товарною номенклатурою УКТЗЕД, тис. т *1

Назва номенклатурної позиції	Рік					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011*2
1006000000 - рис всього	111,20	121,26	73,60	76,74	63,52	44,49
1006100000 - рис у плівці (рис-сирець або необроблений)	0,13	0,32	0,16	0,43	0,16	0,79
1006200000 - рис лущений (коричневий)	0,13	0,57	0,60	0,25	0,34	0,09
1006300000 - рис напівобрушений або повністю обрушений, полірований чи неполірований, або глазуrowаний чи неглазуrowаний	60,80	56,75	53,50	51,63	57,96	40,93
1006400000 - рис битий	50,12	63,61	19,30	24,41	5,06	2,68

*1 Сформовано на основі [1].

*2 Попередні (прогнозні) дані.

Слід ураховувати також і те, що нині в Україні спостерігаються зміни в обсягах і структурі імпортованого рису. Так, з 2008 р. відбувається суттєве зменшення обсягів імпорту за номенклатурною позицією "рис битий", а також незначне зменшення за позиціями "рис лущений (коричневий)", "рис напівобрушений або повністю обрушений, полірований чи неполірований, або глазуrowаний чи неглазуrowаний".

Попит на продукцію рисівництва. Обсяги наявного зерна рису з урахуванням перехідних запасів, за результатами статистичних досліджень, свідчать про недостатню забезпеченість потреби України у рисовій крупі власного виробництва. Загальний попит на продукцію рисівництва задовольняється як за рахунок власного виробництва, так і імпортних надходжень рисової крупи із-за кордону (рис. 1). Традиційно найбільша кількість зерна рису в Україну ввозиться з країн Азії (В'єт-

нам, Індія, Китай, Пакистан, Таїланд), Африки (Єгипет) та країн СНД (Казахстан, Російська Федерація, Таджикистан).

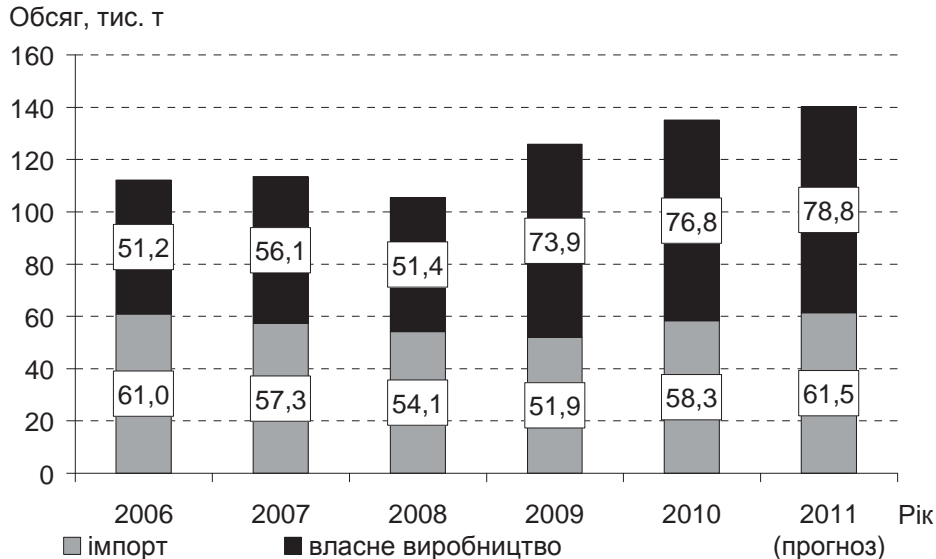

Рисунок 1. Структура споживання крупи рисової в Україні у 2006-2011 рр.*

* За даними Інституту рису НААН України.

В умовах трансформаційної економіки процес ціноутворення щодо продукції рисівництва слід розглядати в контексті функціонування ринку рису і ринку продуктів його переробки у певному маркетинговому періоді. Крім того, ціни на рису формується як під впливом цін імпортованих надходжень, так і під впливом цін на вітчизняну продукцію.

Законом України від 24.06.2004 р. № 1877-IV "Про державну підтримку сільського господарства України" визначено, що маркетинговий період – період, який розпочинається з місяця, у якому починає поставлятися (продаватися) окремих вид продукції рослинництва відповідного врожаю, та закінчується останнім числом місяця, що передує місяцю, в якому починає поставлятися (продаватися) такий самий вид продукції рослинництва наступного врожаю. Для продукції рисівництва маркетинговий період розпочинається з вересня поточного року та закінчується серпнем (останнє число місяця) наступного року.

Ціновий тренд в Україні відповідає світовому з лагом у 2-3 місяці. В Україну імпортується продукція рисівництва у низькому ціновому сегменті, тому ціни імпортованого рису нижчі, ніж на вітчизняних переробних підприємствах (рис. 2).

Низький рівень цін імпорту пояснюється тим, що ціни приведені на умовах СІФ, тому компанії-імпортери повинні додатково витратити кошти на оплату мита, транспортування товару країною та дрібне фасування.

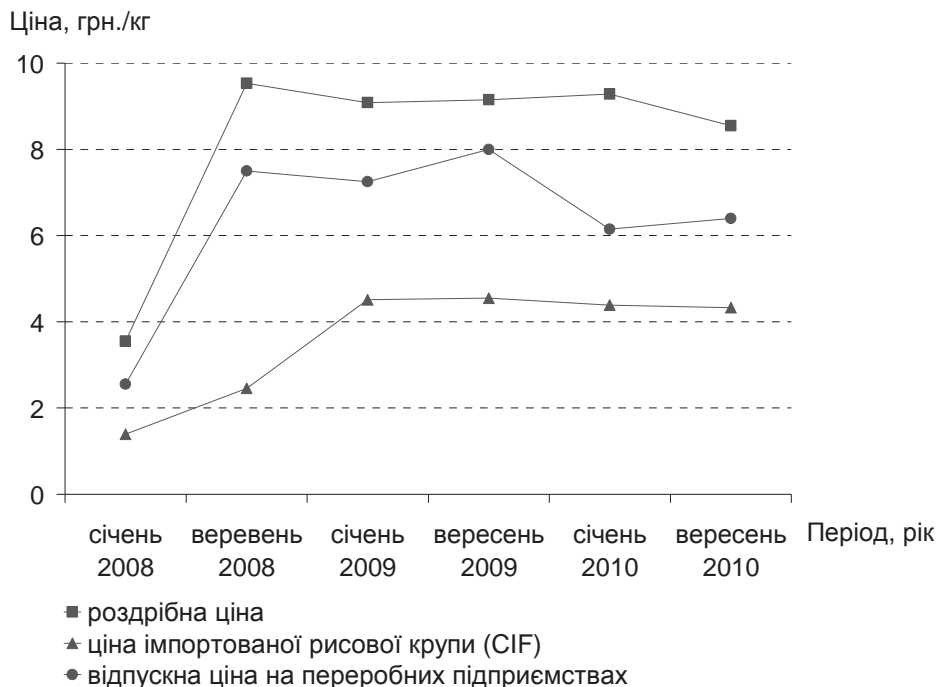

Рисунок 2. Порівняння оптових, роздрібних цін та цін імпорту у 2008-2010 рр.*

* Сформовано на основі [1, 3].

Оптові ціни на переробних підприємствах відображають як сезонні зміни, так і загальні тенденції, що характерні для процесу ціноутворення. Поряд з цим протягом 2010 р. спостерігається тенденція збільшення маржі посередницьких фірм при доведенні продукту до кінцевого споживача. У наступному маркетинговому періоді прогнозується утримання цін на продукцію рисівництва на рівні попереднього періоду та збереження залежності цін в Україні від світових цін на рис.

Висновки та пропозиції. Результати здійсненого дослідження дають змогу констатувати наступне: власне виробництво продукції рисівництва має тенденцію до збільшення як за рахунок розширення посівних площ під сільськогосподарською культурою рис, так і за рахунок підвищення врожайності в результаті впровадження зональних ресурсозберігаючих, екологічно безпечних технологій вирощування нових високоврожайних та адаптованих сортів; на ринку продуктів переробки рису спостерігається зростання частки вітчизняної рисової крупи порівняно з імпортованою продукцією на фоні збільшення споживання рисової крупи в Україні; значні обсяги переробки продукції рисівництва здійснюються рисівницькими господарствами на власних потужностях (майже 40 % вітчизняного рису-сирцю переробляється рисівницькими господарствами на власних рисопереробних заводах) і в перспективі ця частка буде збільшуватись; ціни на рисову крупу як основний продукт переробки рису формуються під впливом світових цін у зв'язку зі значними обсягами імпорту рису і в наступні кілька років прогнозується збережеться цієї залежності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Экспорт-імпорт окремих видів товарів за країнами світу [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Степу України / редкол.: М.В. Зубець (голова) та ін. - К.: Аграрна наука, 2010. - 986 с.
3. Оперативні дані про середні рівні роздрібних цін на соціально значущі споживчі товари, що реалізуються підприємствами роздрібною торгівлі по регіонах України. [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/hide?cat_id=159751.
4. "Рис. Технічні умови": ДСТУ 4965:2008. – [Чинний від 01.07.2010]. – К.: Держспоживстандарт України, 2008. – 21 с. (Національний стандарт України).
5. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ecostandart.com.ua/klassifikatory.html>.

УДК 35.08:658.562:633.1

СТРУКТУРА І МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯКОСТІ ЗЕРНА*Ізотова З.О. - аспірант, ПФ НУБіП України «КАТУ»*

Постановка проблеми і її зв'язок з науковими програмами. У процесі забезпечення конкурентоспроможності зернового виробництва адекватність оцінки ефективності управлінських рішень у сфері якості і результатів їх реалізації є актуальним завданням і багато в чому визначається інструментарієм проведення. Використання концепції економічного потенціалу дозволяє керівництву оцінювати фактичну ефективність управління, співвідношуючи результати з їх можливим рівнем.

Вирішення вказаних завдань/задач проводилося згідно з планом науково-дослідної роботи Південної філії Національного університету біоресурсів і природокористування України «КАТУ» по темі «Розробка інноваційного проекту організації і функціонування системи регіонального агромаркетингу» (номер державної реєстрації 0108U001673).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підвищення ефективності управління якістю розглядалися в роботах О.В. Арістова, А.І. Момот, О.В. Мороза, Л.М. Ткачук, М.І. Шаповал [1-4].

В окремих сферах науки і практичної діяльності концепції економічного потенціалу досліджені досить ґрунтовно [5, 6, 7, 8], тоді як проблема ідентифікації економічного потенціалу якості сформульована порівняно недавно [9]. Крім того, існує необхідність в уточненні відомих наукових положень і їх адаптації до специфіки зернового виробництва.